

Sygn. akt: I C 1286/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, I Wydział Cywilny - w składzie:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Franczak - Opiela
Protokolant:	sekr. Katarzyna Kulpa

po rozpoznaniu w dniu 12 maja 2015 r. w Nowym Sączu na rozprawie

sprawy z powództwa C. S.

przeciwko B. Ł.

o ustalenie nieważności umowy darowizny

I. oddała powództwo;

II. przyznaje ze środków budżetowych Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adw. Ł. S. Kancelaria Adwokacka w N. ulica (...) kwotę 4 428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) w tym kwotę 828 zł podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Sygn. akt I C 1286/13

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 12 maja 2015r.

W ostatecznie sprecyzowanym żądaniu pozwu powód C. S. domagał się stwierdzenia nieważności umowy darowizny zawartej w dniu 11 października 2010r. między K. S. a B. Ł. na mocy której ojciec powoda darował pozwanej a siostrze powoda zabudowaną nieruchomość położoną w P. objętą księgą wieczystą (...). Wniósł także o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych ewentualnie o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika z urzędu reprezentującego powoda kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, które nie zostały opłacone w całości ani w części.

W uzasadnieniu swojego żądania powód podniósł, iż w chwili dokonywania przedmiotowej czynności ojciec stron znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Wskazywał, że K. S. w dacie umowy był w podeszłym wieku, miał zaawansowaną cukrzycę, przeżył dwa udary mózgu, miał problemy z sercem spowodowane zmianami miażdżycowymi. Mimo, że z zawodu był ślusarzem to wyrobił sobie dyplom i tytułował się mgr inż. specjalistą ds. kolejowo-wojskowych. Darczyńca chodził po rynku w P. i rozgłaszał, że zostanie burmistrzem. Często mylił daty, zdarzenia, był kłótniwy, nerwowy. W miarę nasilenia się objawów choroby był uczestnikiem zajęć w (...) Ośrodku (...) dla osób z zaburzeniami psychicznymi w M.. Pozostawał w leczeniu szpitalnym, lekarza rodzinnego, ośrodka rehabilitacji. Wszystkie te dane według powoda przemawiają za tym, że darczyńca w dacie umowy znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji w przedmiocie zrozumienia znaczenia złożonego przez siebie

oświadczenia woli o darowaniu na rzecz pozwanej przedmiotowej nieruchomości. Powód wykazywał, że w sprawie IC 142/12 toczącej się przed Sądem Rejonowym w M. została orzeczona wobec niego eksmisja na żądanie pozwanej jako obdarowanej, powód nadal zamieszkuje w tym budynku.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania.

W uzasadnieniu stanowiska wyrażonego w odpowiedzi na pozew, pozwana przyznała, że ojciec K. S. cierpiał na nadciśnienie tętnicze, cukrzycę, niedokrwistość, przebył udar mózgu w 2006r. a kolejno w 2013r., jednakże nigdy nie leczył się psychiatrycznie i nie cierpiał na zaburzenia psychiczne. Pozwana podniosła, że po pierwszym udarze ojciec szybko wrócił do sprawności fizycznej, pozostawał w świadomym kontakcie z otoczeniem. Wprawdzie na własną prośbę został skierowany do (...) Ośrodka (...) dla osób z zaburzeniami psychicznymi w celach rehabilitacyjnych, ale po okresie 2 miesięcy zrezygnował z tego pobytu, bowiem uznał, że ośrodek w nazwie ma informację, że przebywają tam osoby zaburzeniami psychicznymi a on nie jest taką osobą.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 11 października 2010r. w kancelarii notarialnej T. C. w N., zawarta została umowa darowizny, mocą której K. S. darował swojej córce a pozwanej w sprawie zabudowaną nieruchomość położoną w P., utworzoną z działek nr (...) o łącznej powierzchni 1,0633 ha a obdarowana przyjęła darowiznę. Darczyńca wybrał notariusza i wszystkie niezbędne dokumenty do umowy załatwiał K. S..

W tym czasie K. S. mieszkał wraz z żoną i powodem w domu mieszkalnym w P. przy ulicy (...), pozostawał z żoną w faktycznej separacji, natomiast pozwana mieszkała wraz z trójką dzieci w wynajętym mieszkaniu położonym w P. przy ulicy (...).

K. S. pozostawał w tym czasie w kontakcie ze swoimi synami A. i R., którzy pracowali w Irlandii, miał kontakt bądź osobisty podczas ich przyjazdów do Polski, względnie przez S.. Kontaktował się również z pozwaną, która odwiedzała go w domu przy ul. (...), był wówczas emerytem dbał o dom. Przed datą umowy K. S. sporządził dwa testamenty napisane ręcznie: 5.10.2008r w którym daruje dom synowi C. i córce B. opisując poszczególne części, testament z dnia 12.09.2010 w którym rozporządza budynkiem mieszkalnym na rzecz powoda i pozwanej, zapewnia dożywocie dla swojej żony, daruje działki dzieciom, unieważnia poprzednie testamenty, podpisuje własnoręcznie testament wraz z pieczętką mgr inż. K. S. specjalista ds. kolejowo-wojskowych.

K. S. składając zeznania w charakterze świadka w dniu 16 stycznia 2013r. w sprawie z powództwa B. Ł. przeciwko C. S. o eksmisję VII C 41/13 Sądu Rejonowego w N. Wydziału Zamiejscowego w M. zeznał, że zamierzał dać nieruchomość powodowi, ale on odmówił przyjęcia darowizny, nawet nie chciał pójść aby zobaczyć jak w terenie przebiega granica nieruchomości. Nieruchomość zdecydował się przekazać pozwanej, zasięgał wcześniej informacji u geodety i inżyniera budowlanego i od nich miał dane, że nieruchomość jest zbyt mała, aby podzielić na dwa lokale. W sprawie tej wyrokiem z dnia 28 czerwca 2013r. sąd orzekł eksmisję C. S. z budynku mieszkalnego położonego w P. przy ul. (...) i orzekł o uprawnieniu powoda do otrzymania lokalu socjalnego, wstrzymując wykonanie opróżnienia budynku do czasu złożenia przez Miasto i Gminę P. oferty zawarcia umowy najmu takiego lokalu.

(dowód: wypis z aktu notarialnego z dnia 11.10.2010 r. rep.A nr 2032/2010, k. 8-9; protokół rozprawy z dnia 16.01.2013r. k. 132-134 i odpis wyroku w sprawie VII C 41/13 SR w N. Wydziału Zamiejscowego w M. k. 119-120, zeznania świadków: A. S. od 00:03:05 k. 224, R. S. od 00:14:51 k. 224, zeznania pozwanej od 00:51:36 k. 228, częściowe zeznania powoda od 00:23:57 k. 227, testamenty własnoręczne k. 54, 55)

Przed datą zawarcia umowy darowizny K. S. pozostawał w leczeniu i tak w okresie od 29 sierpnia do 7 września 2006r. przebywał na oddziale neurologicznym szpitala w N.. Przyjęty z powodu nagłego osłabienia kończyn prawych. W wywiadzie nadciśnienie tętnicze, choroba niedokrwienna serca – utrwalona migotaniem przedsionków, cukrzyca. W badaniu fizykalnym przy przyjęciu stwierdzono: VII centralnie po prawej, miernego stopnia niedowład prawostronny. W trakcie hospitalizacji uzyskano poprawę przy utrzymującym się w niewielkim stopniu niedowładzie po prawej.

Wypisany z zaleceniem dalszej kontroli u lekarza rodzinnego i neurologa. Od 2007r. prowadzona historia choroby K. S. przez lekarza rodzinnego w P.. Wizyty częste co kilka dni, tygodni. Leczony lekami przeciwcukrzycowymi, podawał dolegliwości psychasteniczne (osłabienie, bóle, zawroty głowy), stosowano leki nootropowe, skarżył się na dolegliwości brzucha, leczony z powodu kamicy nerkowej, 21 lipca 2009r. wg relacji żony nadpobudliwy, zlecono pernazynę 2x25 mg. 2 września 2010r. podawał, że czuje się dobrze okresowo ma zawroty głowy. Na wizycie w dniu 2.11.2010r. stabilny stan krążeniowo- oddechowy, bóle kk. górnych. Na obu wizytach nie zapisywano leków psychotropowych.

W dniu 29 maja 2007r. był hospitalizowany na oddziale chirurgicznym szpitala w K., gdzie został przyjęty do planowanej diagnostyki jelita grubego.

W dniach od 30 lipca do 4 sierpnia 2008r. przebywał na oddziale chirurgii ogólnej i naczyniowej szpitala w N. z powodu kamicy i przewlekłego zapalenia pęcherzyka żółciowego. Wykonano cholecystektomię, zalecano dalsze leczenie internistyczne. W dniu 20.11.2010r. przyjęty w szpitalnym oddziale ratunkowym w N. z powodu nadciśnienia tętniczego, niewydolności krążenia i owrzodzenia podudzi.

(dowód: dokumentacja z leczenia K. S. w Szpitalu w N. k. 163-184, w szpitalu w K. k. 154-161, karta informacyjna leczenia ambulatoryjnego k. 74, (...) LEKARZ (...) k. 69, opinia biegłego psychiatry k. 232-234 i ustna uzupełniająca od 00:03:41 k. 256)

W dniu 21 grudnia 2011r. miał miejsce pożar w budynku przy ul. (...) w P., po pożarze K. S. zamieszkał wraz z pozwaną i jej dziećmi w mieszkaniu przy ul. (...), matka stron zamieszkała u syna w N. a powód pozostał w mieszkaniu, które częściowo uległo zniszczeniu, remont tego mieszkania prowadziła pozwana jako właścicielka.

W dniu 18 stycznia 2011r. K. S. zwrócił się z wnioskiem o przyjęcie do (...) Ośrodka (...) w M.. (...) Centrum Pomocy (...) w N. w dniu 20 stycznia 2011r. podjęło decyzję o skierowaniu K. S. do tego ośrodka od 18 stycznia 2011r. Do ośrodka został oficjalnie przyjęty z dniem 1 marca 2011r. początkowo jako klubowicz. Wobec nie przedłożenia przez K. S. wymaganego zaświadczenia od neurologa lub psychiatry stwierdzającego jego stan psychiczny, wobec nieakceptowania regulaminu, nie brania czynnego udziału w zajęciach, zaprzestania po miesiącu czasu przychodzenia do ośrodka w dniu 20 lipca 2011r. została podjęta decyzja uchylająca decyzję w sprawie skierowania K. S. do tego ośrodka. K. S. do śmierci mieszkał u pozwanej, rozmawiał z sąsiadami pozwanej, bądź osobami, które bywały u pozwanej, był logiczny w kontakcie opowiadał o sprawach rodzinnych, o dawnych czasach, interesował się polityką, w miarę możliwości chodził na spacer, pozostawał w leczeniu z powodu cukrzycy, nadciśnienia. W dniach od 9 sierpnia do 23 sierpnia 2013r. przebywał na oddziale neurologii szpitala w N. z powodu zawału prawej półkuli mózgu, kolejno przebywał w Centrum (...) w N. w dniach od 29 sierpnia do 3 października 2013r. z niedowładem lewostronnym, śladowym prawostronnym, z silnymi wahaniami glikemii, zmianami troficznymi na skórze, całkowicie bierny, wysłany na (...) po epizodzie krwimoczu. K. S. zmarł w dniu 8 października 2013r.

(Dowód: dokumentacja leczenia K. S. ze szpitala w N. k. 181-184, akt zgonu k. 37, karta informacyjna z Centrum (...) k. 67b, decyzje (...) k. 147, 148, zeznania świadków: M. Ż. od 00:03:49 k. 227, B. S. od 00:03:49 k. 227, R. O. od 00:23:49 k. 219, W. P. od 00:24:50, H. W. od 00:27:34 k. 219, zeznania pozwanej karta jak wyżej)

K. S. nie był osobą upośledzoną umysłowo czy chorą na endogenną chorobę psychiczną, nigdy nie leczył się psychiatrycznie, w dniu zawarcia umowy notarialnej był osobą po przebytych przed 4 laty udarze lewej półkuli mózgu, często korzystał z pomocy medycznej, podczas pobytów na oddziałach szpitalnych jak w też w dokumentacji lekarza rodzinnego nie ma wpisów na temat zaburzeń psychotycznych, zaburzeń świadomości czy otępiennych. K. S. w związku z wiekiem i schorzeniami somatycznymi, w tym miażdżycą naczyń mózgu wykazywał cechy charakteropatyczne, tzn. cechy zaburzeń osobowości uwarunkowane częściowo organicznie, nasilone miernie. Choroby somatyczne na które cierpiał K. S. nie powodowały u niego w dacie zawarcia umowy darowizny takich zaburzeń psychicznych, które wyłączałyby świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. K. S. w dacie zawarcia umowy darowizny był w stanie rozpoznać sytuację i świadomie oraz swobodnie wyrazić wolę.

(dowód: opinia sądowo- psychiatryczna k. 232-234; ustna uzupełniająca opinia biegłego od 00:03:41 k. 256)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań świadków, przesłuchania stron, jak również w oparciu o powołane dokumenty, których autentyczność nie budziła wątpliwości sądu, nie była też kwestionowana przez żadną ze stron.

Przesłuchani w sprawie świadkowie synowie zmarłego A. S. i R. S. zeznali, że mieli kontakt z ojcem przed sporządzeniem aktu notarialnego czy osobisty czy przez S., w rozmowach był logiczny, nie zauważyli żadnych zaburzeń psychicznych, podobnej treści zeznania złożyła pozwana, która w tym czasie miała częsty kontakt z ojcem, odwiedzając go w jego miejscu zamieszkania. Zeznaniami tych osób sąd dał w pełni wiarę, zeznania te mają potwierdzenia w dokumentacji medycznej powoda, z której wynika, że w tamtym czasie żaden z lekarzy mający kontakt z K. S. czy to w szpitalu czy lekarz rodzinny nie dokonywali żadnych wpisów na temat zaburzeń psychotycznych, zaburzeń świadomości czy otępiennych. W dokumentacji lekarza rodzinnego jest jeden wpis z daty 21 lipca 2009r. o zleceniu pernazyny w niskich dawkach 2x25 mg wobec relacji żony, że jest nadpobudliwy. Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda w tej części, w której podawał, że ojciec przed 2010r. w rozmowie z nim mylił daty, pojęcia, fakty. Zeznania te były odosobnione, żaden ze świadków nie potwierdził tej okoliczności, także pozostali świadkowie powołani w stanie faktycznym, którzy mieli kontakt z K. S. w późniejszym okresie nie potwierdzili okoliczności podnoszonych przez powoda, aby ojciec stron miał problem w kontaktach, był nielogiczny, by mylił pojęcia, czy daty. Także okoliczność, że K. S. uczęszczał przez około miesiąc czasu do (...) Ośrodka (...) dla Osób z zaburzeniami psychicznymi w M. nie stanowi o złym stanie psychicznym. W zeznaniach świadek M. Ż. – dyrektorka tego ośrodka podała, że K. S. tylko przez miesiąc czasu przychodził do tego ośrodka, twierdził, że nudzi mu się w domu, nie dostarczył zaświadczenia od psychiatry czy neurologa o swoim stanie psychicznym, nie akceptował regulaminu, nie brał aktywnego udziału w zajęciach, nie sprawiał wrażenia osoby zagubionej, która nie wie co wokół niej się dzieje.

Sąd w pełni dał wiarę zeznaniom świadków powołanych w stanie faktycznym i zeznaniom pozwanej co do codziennego funkcjonowania K. S., prowadzenia rozmów logicznych, kontaktowości i leczenia wielu schorzeń somatycznych.

Podstawowy walor dowodowy dla określenia czy dokonana przez K. S. czynność prawna dotknięta była wadą oświadczenia woli w postaci braku świadomości powzięcia decyzji i wyrażenia woli miała opinii biegłego psychiatry M. J., uzupełniona opinią ustną. Biegły po przeprowadzeniu analizy akt sprawy, dołączonej dokumentacji medycznej w sposób logiczny, konkretny i jasny przedstawił tok rozumowania prowadzący do wysunięcia ostatecznych wniosków. Rzeczowo odniósł się do zarzutów sformułowanych przez powoda do opinii, wyjaśniając w ustnej uzupełniającej opinii przyczyny braku podstaw do kwestionowania stanu świadomości K. S. w dacie sporządzenia umowy darowizny. Podniósł, że okoliczność, że K. S. posługiwał się pieczętką na której uwidocznił tytuł mgr inż. mimo, że nie skończył studiów nie jest podstawą do rozpoznania choroby psychicznej. Biegły podniósł, że K. S. wykazywał cechy zaburzeń osobowości uwarunkowane częściowo organicznie, były one miernie nasilone, brak jest jednak podstaw do uznania, że zaburzeniom charakteru towarzyszyło istotne otępienie czy choroba psychiczna.

Sąd w pełni podzielił opinię biegłego, opinia ta jest logiczna, pełna, fachowa i należycie uzasadniona.

Sąd oddalił wniosek dowodowy powoda o przesłuchanie w charakterze świadka M. S., okoliczność na które świadek został zawnioskowany była zbędna dla rozstrzygnięcia sprawy. Świadek miał zeznawać na okoliczność wykazania możliwości poznawczych K. S. i rozpoznania skutków własnych postępowań; po pierwsze jest to materia zastrzeżona dla biegłego a po wtóre świadek miał kontakt z K. S. w 2011r w Ośrodku (...) dla Osób z zaburzeniami psychicznymi już po sporządzeniu umowy darowizny, która miała miejsce w 2010r.

Sąd oddalił także wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego diabetologa i neurologa na okoliczność zdolności K. S. do świadomego powzięcia decyzji i wyrażenia woli uznając, że wiadomości specjalne w tym zakresie posiada biegły psychiatra, który opinie w sprawie wydawał w oparciu o pełną dokumentację z leczenia K. S. także z zakresu diabetologii i neurologii. Biegły psychiatra w opinii uwzględnił wszystkie okoliczności towarzyszące złożeniu oświadczenia woli.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

W rozpoznawanej sprawie brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, by oświadczenie woli K. S. złożone w dniu 11 października 2010r. w formie aktu notarialnego, mocą którego darował pozwanej przedmiotową nieruchomość dotknięte były wadą oświadczenia woli w postaci braku świadomości podjęcia decyzji i wyrażenia woli

Zgodnie z treścią przepisu 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Należy zwrócić uwagę, iż nieważność czynności prawnej musi być wynikiem określonego stanu psychicznego danej osoby w momencie składania oświadczenia woli. Uregulowanie powyższe obejmuje dwie niezależne od siebie sytuacje, które mogą występować samodzielnie. Jedna charakteryzuje się brakiem świadomości osoby składającej oświadczenie woli, druga zaś brakiem swobody w momencie podejmowania decyzji i uzewnętrznienia swej woli w tym zakresie. W orzecznictwie podkreśla się, iż granica między stanem wyłączającym świadome powzięcie decyzji, a stanem wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest bardzo płynna. Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli nie zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w jakiejś sytuacji zewnętrznej (por. wyrok SN z 7.02.2006r. IV CSK 7/05).

W przywołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, iż stan wyłączający świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie, nie musi oznaczać całkowitego zniesienia świadomości i ustania czynności mózgu. Wystarczy istnienie takiego stanu, który oznacza brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Mając na względzie zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd uznał, iż brak jest podstaw do uznania, iż stan psychiczny K. S. w chwili dokonywania umowy darowizny sprawiał, iż nie miał on rozeznania co do dokonywanej czynności prawnej i nie zdawał sobie sprawy ze znaczenia i skutków swoich działań.

Z opinii biegłego psychiatry wynika, iż K. S. nie był osobą chorą psychicznie, nie stwierdzono u niego niedorozwoju umysłowego, nigdy nie leczył się psychiatrycznie natomiast choroby somatyczne na jakie cierpiał nie powodowały u niego w dacie zawarcia umowy, tj. 11.10.2010r. takich zaburzeń psychicznych, które wyłączałyby świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenia woli.

Niezależnie od powyższego podkreślić należy, iż umowa darowizny jest powszechną umową zawieraną w codziennych sprawach, akt notarialny liczył 3 strony, zawarty jest w nim opis stanu prawnego działek, stwierdzenie o darowaniu i że do obdarowanej będą należeć korzyści i ciężary związane z nieruchomością. K. S. słuchany jako świadek w sprawie o eksmisję przed sądem w M. prawie 3 lata po umowie darowizny w sposób obszerny i bardzo logiczny przedstawił przyczyny dla których dla pozwanej darował przedmiotową nieruchomość.

W tym stanie rzeczy Sąd nie znalazł podstaw do uznania, iż umowa darowizny z dnia 11 października 2010r. dotknięta jest sankcją nieważności bezwzględnej z przyczyn określonych w art. 82 k.c. i oddalił powództwo z uzasadnieniem jak wyżej.

Mając na względzie wynik procesu, a jednocześnie fakt zwolnienia powoda w całości od kosztów sądowych, nieuiszczonymi kosztami sądowymi w sprawie Sąd obciążył Skarb Państwa. Z uwagi na fakt, iż powód była reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu w oparciu o treść § 6 pkt. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu Sąd przyznał adwokatowi Ł. S. kwotę 4 428 zł w tym 828 zł tytułem podatku od towarów i usług (§ 2 ust.3 powołanego rozporządzenia), za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu.